

מעלה מקשיבה לאותו דבר, וחיות הקדש מתרבים בכנפים ומתלבשים בכנפים. וכששואל אותם הקדוש ברוך הוא ולא משיבין, ושותקין, אז חיות הקדש מה כתוב? (יחזקאל א) בעמדם תרפינה כנפיהן, כמו שנאמר (איוב לב) פי עמדו לא ענו עוד. (נחמיה ח) וכפתחו עמדם כל העם.

ואם תאמר, למה לשתיקה קראו עמידה? אלא בדבור יש שבעה איברים שמתנענעים יחד אתו: לב, ראה, קנה, לשון, שנים, שפתים, בשר. ובשתיקה עומדים בעמדם ללא נענוע, ועל זה קוראים לשתיקה עמידה.

שחרי רב המנונא סבא אמר, (תהלים ב) ישלח עזרף מקדש וגו'. מקדש - זה קדוש ידים. ומציון יסעך - זה המוציא, שהוא סועד לב האדם. יזכר כל מנחותיך, כל - לרבות דבר אחר, זו נטילת ידים אחרונה. ועולתך ידשנה סלה - זו ברפת המזון בזמון. אם אתה עושה כן, יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא. ובשבת מקדש, זה קדוש הגדול. ועל דבר זה התעטרו הצדיקים בגן עדן משבת לשבת אחרת.

עוד פתח ואמר, (ישעיה מ) על הר גבה עלי לך מבשרת ציון וגו'. על הר גבה - זה ודאי הר העברים, מקום שמושה נקבר בו. והרי פרשה, ששכינה תעלה לשם ותבשר לעולם. אבל הכל הוא מבשרת ציון, זוהי חפצי בה, אשת נתן בן דוד, אם המשיח, מנחם ב"ר עמיאל, והיא תצא ותבשר, והיא בכלל מבשרת ציון.

קוד ישמע בעולם, ושני מלכים יתעוררו בעולם לערף קרב, ויצא שם הקדוש על העולם. מה

חדתין, וסלקי לעילא. כל פמליא דלעילא, צייתין לההוא מלה, וחיות הקדש מתרבין בגדפין, ומתלבשין בגדפין. וכד שאיל לון קדשא בריך הוא, ולא תבין ושתקין, פדין חיות הקדש מה כתוב, (יחזקאל א) בעמדם תרפינה כנפיהן, כמה דאת אמר (איוב לב) פי עמדו לא ענו עוד. (נחמיה ח) וכפתחו עמדם כל העם.

ואי תימא, שתיקה אמאי קרו ליה עמידה. אלא, בדבורא אית ז' שייפין דמתנענעון בהדיה, לבא. ריאה. קנה. לשון. שניים. שפון. בשר. ובשתיקה קיימו בקיומיהו, בלא נענועא. ועל דא קרי לשתיקה עמידה.

דחא רב המנונא סבא אמר, (ג"א רב מתיבתא) (תהלים ב) ישלח עזרף מקדש וגו'. מקדש, דא קדוש ידים. ומציון יסעך, דא המוציא, דאיהו סעיד לבא דבר נש. יזכור כל מנחותיך, כל לאסגאה מלה אחרא, דא נטילת ידים בתרייתא. ועולתך ידשנה סלה, דא ברפת המזון בזמון. ואי את עביד כן, יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא. ובשבת מקדש, דא קדושא רבא. ועל מלה דא, אתעטרו צדיקייא בגן עדן, משבת לשבת אחרא.

הז פתח ואמר, (ישעיה מ) על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו'. על הר גבוה, האי ודאי הר העברים, אתר דמשה אתקבר. והא אוקמויה, דשכינתא תסלק לתמן, ותבשר עלמא. אבל כלא איהו, מבשרת ציון, דא איהי חפצי בה, אתתא דנתן בר דוד. אימא איהי דמשיחא, מנחם ב"ר עמיאל, ואיהי תיפוק ותבשר, ואיהי בכלל דמבשרת ציון. קרא ישמע בעלמא, ותריין מלכין יתערוון בעלמא, לאגחא קרבא, ויפוק שמא קדישא על עלמא. מה תבשר ותימא. (ישעיה מ)

תבשר ותאמר? (שם) הנה ה' אלהים בְּחֶזֶק יבא וזרעו משלה לך הנה שְׁכָרוֹ אֲתוּ וּפְעוּלְתוֹ לְפָנָיו. הנה שְׁכָרוֹ אֲתוּ - שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַרֵּז בְּכָל פְּמִלְיָה שֶׁל מַעֲלָה וַיֹּאמֶר לָהֶם: הַתְּכַנְסוּ וְדוּגוּ דִין, מִי שֶׁמָסַר נַשְׁמָתוֹ עַל קְדוּשַׁת שְׁמִי מֵהוּ שְׁכָרוֹ? וְאֵלֹהֵי יִאמְרוּ כֹּף וְכֹף. מִי שֶׁסָּבַל כְּמָה חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים בְּכָל יוֹם עָלֵי מַה שְׁכָרוֹ? הֵם יֹאמְרוּ כֹּף. מִי שֶׁנֶּעַנַשׁ בְּכָל יוֹם עָלֵי מַה שְׁכָרוֹ? הֵם יֹאמְרוּ כֹּף. זֶהוּ שְׁכָתוּב הֵנָּה שְׁכָרוֹ אֲתוּ וּפְעוּלְתוֹ לְפָנָיו.

מֵהוּ וּפְעוּלְתוֹ? אֵלֶּא כְּמוֹ שְׁכָתוּב, (תהלים לא) מֵה רַב טוֹבְךָ וְגו', פְּעֻלַּת לְחוּסִים כֹּף. זֶהוּ פְּעֻלְתוֹ. נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם מֵה זֶה? אֵלֶּא נִגְדַּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. אֲשֶׁר צָפְנַת לִירֵאִיקָ, מֵה זֶה אֲשֶׁר צָפְנַת? וְכִי מִי יִגְזַל וַיִּטַּל מִיָּדוֹ מֵה שֶׁהוּא רוּצָה לְתַת, שְׁכָתוּב צָפְנַת?

אֲרָא צֵא וּרְאֵה מַעֲשֵׂי הַרְחֻמְנוֹת שְׁעוּשָׁה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. בְּמָה שֶׁהוּא מְכָה - בּוֹ נוֹתֵן רְפוּאָה. בְּמָה מְכָה? בְּשִׂמְאֵל. בְּיָמִין מְקַרֵּב וּבְשִׂמְאֵל מְכָה. בְּמָה שֶׁמְכָה - בּוֹ נוֹתֵן רְפוּאָה לְעוֹלָם. כְּתוּב (ירמיה א) מְצַפּוֹן תִּפְתַּח הַרְעָה, וּבְצַפּוֹן מְכָה, שֶׁמֶשׁ יוֹצֵאִים כָּל הַדֵּינִים וְכָל הַגְּזֵרוֹת הַקְּשׁוֹת - וְבוֹ שׁוֹרֵה כָּל שְׁכָר טוֹב וְכָל טוֹב שֶׁעֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת לִישְׂרָאֵל. לְעֵתִיד לְבֹא קוֹרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצַפּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ: כֹּף נִתְתִּי כָּל טוֹב וְכָל שְׁכָר טוֹב לְבְנֵי שֶׁסָּבְלוּ כְּמָה רַעוּת בְּעוֹלָם הַזֶּה עַל קְדוּשַׁת שְׁמִי, תֵּן שְׁכָרִים טוֹבִים שְׁנַתִּי כֹּף.

זֶהוּ שְׁכָתוּב, (ישעיה מג) אֹמֵר לְצַפּוֹן תְּנִי וּלְתִימָן אֵל תְּכַלְאֵי וְגו'. וְכִי דַרְךְ הַדְרוֹם כֹּף הוּא, לְמַנַּע בְּרָכוֹת? וְהֵרִי כָּל הַבְּרָכוֹת מִצַּד דְרוֹם, וְכָל טוֹבוֹת הָעוֹלָם מִדְרוֹם

הֵנָּה יִי אֱלֹהִים בְּחֶזֶק יבא וזרעו מושלה לו. הנה שְׁכָרוֹ אֲתוּ וּפְעוּלְתוֹ לְפָנָיו. הנה שְׁכָרוֹ אֲתוּ, דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא כְרִיז בְּכָל פְּמִלְיָא דְלַעֲיָלָא, וַיִּימָא לֹזֵן, אֲתַפְנָשׁוּ וְדַאֲיָנוּ דִּינָא. מָאן דְמָסַר נַשְׁמָתִיהָ עַל קְדוּשַׁת שְׁמִי, אַגְרִיָּה מָאִי הוּא. וַאֲיָנוּן יִימְרוּן כֹּף וְכֹף. מָאן דְסָבִיל כְּמָה חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין בְּכָל יוֹמָא עָלֵי, מֵהוּ אַגְרִיָּה. אֲיָנוּן אַמְרֵי כֹף. מָאן דְאֲתַעְנַשׁ בְּכָל יוֹמָא עָלֵי, מֵהוּ אַגְרִיָּה. אֲיָנוּן אַמְרֵי כֹף. הָדָא הוּא דְכְתִיב, הֵנָּה שְׁכָרוֹ אֲתוּ וּפְעוּלְתוֹ לְפָנָיו. מֵהוּ וּפְעוּלְתוֹ. אֵלֶּא כְּמָה דְכְתִיב, (תהלים לא) מֵה רַב טוֹבְךָ וְגו'. פְּעֻלַּת לְחוּסִים כֹּף. דָּא הוּא פְּעוּלְתוֹ. נִגְדַּ בְּנֵי אָדָם מֵהוּ. אֵלֶּא נִגְדַּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. אֲשֶׁר צָפְנַת לִירֵאִיקָ, מֵהוּ אֲשֶׁר צָפְנַת. וְכִי מָאן יִגְזוּל וַיִּטוּל מִן יָדוֹ, מֵה דֵּהוּא בְּעֵי לְמִיָּהֵב, דְכְתִיב צָפְנַת.

אֲרָא פּוֹק וְחָמֵי עוֹבְדֵי דְרַחֲמָנוּ דְעַבְדֵּי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּמָה דְאִיהוּ מְחִי, בִּיָּה יְהִיב אַסְוּוֹתָא. בְּמָה מְחִי בְשִׂמְאֵלָא, בִּימִינָא קְרִיב, וּבְשִׂמְאֵלָא מְחִי. בְּמָה דְמְחִי, בִּיָּה יְהִיב אַסְוּוֹתָא לְעוֹלָם, כְּתִיב (ירמיה א) מְצַפּוֹן תִּפְתַּח הַרְעָה, וּבְצַפּוֹן מְחִי. דְמַתְמָן נְפָקֵי כָּל דֵּינִין וְכָל גְּזִירֵי קְשִׁיין. וּבִיָּה שְׂרִי כָּל אַגְר טב, וְכָל טִיבּוֹ, דְזַמִּין קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִיָּהֵב לִישְׂרָאֵל. לְזַמְנָא דְאֲתִי, קְרִי קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַפּוֹן, וַיִּימָא לִיָּה, כֹּף יְהִיבִית כָּל טִיבּוֹ, וְכָל אַגְר טוֹב לְבְנֵי, דְסָבְלוּ כְּמָה בִישִׁין בְּהָאֵי עַלמָא, עַל קְדוּשַׁת שְׁמִי. הֵב אַגְרִין טְבִין דִּיְהִיבִית כֹּף.

הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה מג) אֹמֵר לְצַפּוֹן תְּנִי וּלְתִימָן אֵל תְּכַלְאֵי וְגו'. וְכִי אַרְחָא הַכִּי הוּא דְדְרוֹם, לְמַנַּע בְּרָכָאן, וְהָא כָּל בְּרָכָאן מְסֻטְרָא דְדְרוֹם, וְכָל טְבִין דְעַלְמָא מִדְרוֹם

יוצאות, והוא אומר לתימן אל תכלאי?!

אָרְאָ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יְעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ: קוּם, שְׁהִרִי הַגִּיעַ זְמַן שְׂאֵנִי גּוֹאֵל אֶת בְּנֵיךָ לְתֵת לָהֶם שְׂכָר טוֹב עַל כָּל מָה שִּׁסְבְּלוּ בְּגִלוֹת. וּמִתּוֹךְ שֶׁאַבְרָהָם הָיָה בְּמִכְרָתָם, שִׁפְתוֹב (דְּבָרִים ל"ב) אִם לֹא פִי צוֹרֵם מְכָרִם - זֶה אַבְרָהָם, הָיָה לוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא טוֹב בְּעֵינָיו, וּמִרְאָה עֲצָמוֹ כְּמִי שֶׁרוּצָה שִׁילְקוּ עַל חֲטֵאֵיהֶם יוֹתֵר וַיֹּאמֶר: גָּבוּ מְעוֹנוֹתֵיהֶם! גָּבוּ מִחֲטֵאֵיהֶם! אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: יַדְעֵתִי כָּל מָה שֶׁאַמְרַת לְפָנַי. אֲנִי גַם כֵּן לְפָנַי. אֵל תְּכַלְאִי. אֲנִי רוּצָה לְפִיסֵךְ עַל בְּנֵיךָ, אֵל תִּמְנַע מֵהֶם טוֹבוֹת, אֵל תִּמְנַע מֵהֶם שְׂכָר טוֹב, כְּמָה וְכְמָה סָבְלוּ עַל חֲטֵאֵיהֶם. וּמִשׁוּם כֵּךְ - אָמַר לְצַפּוֹן תְּנִי. וְהִינּוּ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ, וְזֶהוּ הַדְּבָר (שְׁתֵּהא) שֶׁל אוֹתָהּ מִבְּשֻׁרַת.

וְעוֹד תְּבַשֵּׂר פַּעַם שְׁנִיָּה, בְּשַׁעָה שֶׁהַשְּׂכִינָה תַעֲלֶה עַל אוֹתוֹ הֵר עֲלִיּוֹן, וְתִלְךְ וְתִבְשֵׂר לְאַבוֹת. מִיַּד תִּלְךְ לִירוּשָׁלַיִם וְתִרְאֶה אוֹתָהּ בְּחֻרְבָנָהּ. תִּפְגַּס לְצִיּוֹן, וְשֵׁם תִּקְרָקֵר קִיר כְּמִקְדָּם עַל מְקוֹם בֵּית מוֹשֶׁבֶה וְעַל כְּבוֹדָהּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְשֵׁם נִשְׁבַּעַת שֶׁלֹּא תִקַּח מִשֵּׁם וְלֹא תִצָּא עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִגְאֵל אֶת בְּנֵיהָ, וְחִפְצֵי בָּהּ זוֹ תְּבַשֵּׂר כְּמִקְדָּם וְאוֹמְרָת: (ישעיה יב) צַהֲלִי וְרַנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ וְגו'. מָה זֶה גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ? זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבָּא אֵלֶיהָ לְהַקְיָמָה מִן הָעֶפֶר, וַיֹּאמֶר לָהּ: (שם נ"ב) הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפֶר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם. יְרוּשָׁלַם הִיא, וִירוּשָׁלַם שְׁמָהּ בְּרַדְאִי.

וְכִנּוּהָ גַם כֵּךְ כְּמָה שֶׁמְחָה עַל שְׂמִחָהּ תִּהְיֶה לְצַדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן. וּמִשׁוּם זֶה אֲשֶׁרִיו מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ

נִפְקֵי, וַאֲיֵהוּ אָמַר לְתִימָן אֵל תְּכַלְאִי. אָרְאָ בְּהֵיִיא שְׁעָתָא, יִתְעַר קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם, וַיִּימָא לִיה קוּם, דְּהָא מְטָא זְמַנָּא דְאַנָּא פְּרִיק לְבַנְךָ, לְמִיָּהֵב לוֹן אַגְר טַב, עַל כָּל מָה דְסָבְלוּ בְּגִלוֹתָא. וּמַגּוּ דְאַבְרָהָם הָוָה בְּזַבִּינוּ דְלַהוֹן, דְכַתִּיב, (דְּבָרִים ל"ב) אִם לֹא כִי צוֹרֵם מְכָרִם, דָּא אַבְרָהָם. הָוָה לִיה כְּמָאן דְלֹא טַב בְּעֵינָיו, וְאַחְמִי גְרַמִּיה, כְּמָאן דְבַעֵי דִילְקוֹן עַל חוֹבִיָּהוֹן יִתִּיר, וַיִּימָא גָבוּ מִחוֹבִיָּהוֹן, גָּבוּ מִחֲטֵאֵיהוֹן. אָמַר לִיה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַבְרָהָם, יַדְעָנָא כְּלָא אִיָּהוּ מָה דְאַמְרַת לְאַנְפִּין. אַנָּא אוֹף הָכִי לְאַנְפִּין. אֵל תְּכַלְאִי, אַנָּא בְּעֵי לְפִיִּיסָא לָךְ עַל בְּנֵיךָ. לֹא תִמְנַע טִיבוּ מִנְהוֹן, לֹא תִמְנַע אַגְר טַב מִנְהוֹן, כְּמָה וְכְמָה סָבְלוּ עַל חוֹבִיָּהוֹן, וּבְגִינִי כֵךְ אָוּמַר לְצַפּוֹן תְּנִי. וְהִינּוּ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ, וְדָא הוּא מְלָה (ס"א דְתֵהא) דְהֵיִיא מִבְּשֻׁרַת.

וְתוּ תְּבַשֵּׂר זְמַנָּא תְּנִינָא, בְּשַׁעָתָא דְשְׂכִינְתָּא תְּסַלֵּק עַל הַהוּא טוֹרָא עֲלָאָה, וְתִתְּךָ וְתִבְשֵׂר לְאַבְהָן, מִיַּד תִּתְּךָ לִירוּשָׁלַם, וְתִתְּחִמִי לָהּ בְּחֻרְבָנָא. תִּיעוֹל לְצִיּוֹן, וְתִמְן תִּקְרָקֵר קִירָא כְּמִלְקַדְמִין, עַל אֶתֶר בֵּי מוֹתְבָה, וְעַל יִקְרָא דִילָהּ בְּהֵיִיא אֶתֶר. וְתִמְן אוֹמִיאַת, דְלֹא תִיטוֹל מִתְּמָן, וְלֹא תִפּוּק, עַד דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִפְרוּק לְבַנְהָא, וְדָא חִפְצֵי בָּהּ. תְּבַשֵּׂר כְּמִלְקַדְמִין וְאוֹמְרַת, (ישעיה יב) צַהֲלִי וְרַנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ וְגו'. מָאִי גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ. דָּא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְאִיָּהוּ אֶתִּי לְגַבְהָ, לְאַקְמָא לָהּ מֵעַפְרָא, וַיִּימָא לָהּ (ישעיה נ"ב) הַתְּנַעֲרִי מֵעֶפֶר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם. יְרוּשָׁלַם אִיָּהִי, וִירוּשָׁלַם שְׁמָהּ וְדָאִי.

וְכִדָּא אוֹף הָכִי, כְּמָה חֲדוּ עַל חֲדוּ הָוִי לְצַדִּיקֵיָּא בְּגֵן עֵדֶן. וּבְגִין כֵּךְ זְכָאָה

איהו, מאן דנשמתייה בשבת אסהידת קמי מלפא, על חדושא דאורייתא, דקודשא בריהו הוא, וכל פמליא דיליה, וכל אינון נשמתיין דצדיקייא דהוו בגן עדן, פלהו מתעטריין ביה הוא מלה.

הו שמענא בוצינא (דף קע"ד ע"א) קדישא, דכמה יקר על יקר, ועטרה על עטרה, מעטרת לאבוה דההוא בר נש תמן, בשעתא דאמר קדשא בריהו הוא, אתפנשי למשמע חדושא ומלין חדתין דאורייתא, משמיה דפלוגי בר פלוגי, כמה אינון דנשקין על רישיה. כמה צדיקייא מעטריין ליה, פד נחתין. זכאה חולקיהון דכל אינון דמשתדלין באורייתא, יומא דשבתא משאר יומין. (עד כאן).

רעיא מהימנא

ראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו', (במדבר טו) פקודא דא להפריש חלה לפהן. חל"ה הכי חושבניה, מ"ג ביצים, וחומש ביצה, חד מחמש. ואית חומש חד מן חמשיין, דאיהו נ'. ודא סימן מג"ן, דאיהו מיכא"ל גבריאל"ל נוריא"ל. חלה, שכנינא. דבאתר דאלין מלאכין תמן, אבהן תמן. ובאתרא דאבהן תמן, שכנינא תמן. ובה ויחל, בה צלינא, הדא הוא דכתיב, (שמות לב) ויחל משה את פני יי אלהיו. (דברים ג) אדני יהוה אתה החלות להראות את עבדך. ובה חלה זכות אבות. ובה תמה זכות אבות לרשעים. דהו מקבליים אגרייהו בהאי עלמא.

דמסטרא דימינא, דתמן י' דאיהו חכמה, שרותא דשמא דיהוה, דאיהו אחזי זכותא על בנהא מימינא, דתמן רמ"ח פקודין דעשה. מסטרא דאת ה' בתראה, דאיהי לשמאלא דגבורה, דתמן לא תעשה, דאינון שס"ה, דתמן נדונין רשעים גמורים, תמה לון זכות אבות, ואתהפך לון שם יהו"ה, הוה"י. ואוליפנא מהמן

בשבת מעידה לפני המלך על חדוש התורה, שהקדוש ברוך הוא וכל פמליתו וכל אותן נשמות הצדיקים שהיו בגן עדן, כלם מתעטרים באותו דבר.

עוד שמעתי מנורה הקדושה, שפמה כבוד על כבוד ועטרה על עטרה מעטרים לאבי אותו אדם שם בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא: התכנסו לשמע חדוש ודברים חדשים בתורה משם פלוגי בן פלוגי. כמה הם שמנשקים את ראשו. כמה צדיקים מעטרים אותו כשיורדים. אשרי חלקם של כל אלו שמשתדלים בתורה ביום השבת משאר ימים. (עד כאן)

רעיא מהימנא

ראשית ערסותיכם חלה תרימו וגו'. מצוה לו להפריש חלה לפהן. חל"ה כף חשבונה: מ"ג ביצים וחמש ביצה, אחד מחמש. ויש חמש אחד מחמשים, שהוא נ'. וזה סימן מג"ן, שהוא מיכא"ל גבריאל"ל נוריא"ל. חלה - שכנינה. שבמקום שמלאכים אלה שם - האבות שם. ובמקום שהאבות שם - שכנינה שם. ובה ויחל, בה אנו מתפללים. זהו שכתוב (שמות לב) ויחל משה את פני ה' אלהיו. (דברים ג) אדני אלהים אתה החלות להראות את עבדך. ובה חלה זכות אבות, ובה תמה זכות אבות לרשעים, שהיו מקבליים שכרם בעולם הזה.

שמצד ימין ששם י', שהיא חכמה, ראשית שם ה', שהיא מראה זכות על בניה מימין, ששם רמ"ח מצוות עשה מצד אות ה' אחרונה, שהיא שמאל של גבורה, ששם לא תעשה, שהם שס"ה, ששם נדונין רשעים גמורים, תמה להם זכות אבות,